

A vallásosság reneszánsza?

— *Úgy tűnik, hogy az* lelkeszeink, de iskolateremtő utóbbi időben terjed a vallásosság az egyetemi, főiskolai hallgatók körében. Helytálló-e ez az állítás, és ha igen, milyen okai annak? kérdeztük Ribár Jánost.

— Igennel válaszolhatok a kérdésre, de véleményem az, hogy ez nem egyedi, nemcsak szűken az egyetemisták, főiskolások, hanem még a szakmunkástanulók között is növekszik a vallásos fiatalok száma. Növekszik azon fiatalok száma, akik részt vesznek miséken, istentiszteleteken, ám ezzel együtt sem merülhet feledésbe az a tény, hogy nem a történelmi egyházak, hanem szekták, vallási kisközösségek felé vonzódnak a fiatalok. Individualizálódik a hit, a vallásosság: En kerüljek közel Istenhez, En üdvözüljek. Ezzel összhangban viszont azt kell megállapítani, hogy csökken a színvonal, nagyon kevés a teológiai, filozófiailag is megalapozott hitű, felkészült fiatal. Összefüggés lehet ez a már feltárt ténnyel, hogy az emberek kb. 10%-a képes igazán önálló választásra, döntésre, a 90% azt fogadja el, amit „beleadogoltak”, ha materializmust, akkor a materializmust, ha kereszténységet, akkor a kereszténységet.

Hogy miért a kisközösségek felé vonzódnak a fiatalok? Olyan világban élünk, ahol a közösségre rendkívül nagy szükség van, és a Bibliának ilyen közösségteremtő ereje tapasztalható. A kisközösségekben részt vevő fiatalok többségének azonban nem is igazán a vallásra van igényük, hanem a bensőséges, feloldódást, hitet adó közösségre. Ezt a történelmi egyházak nem, vagy csak kevés tudják biztosítani. A kisközösség a maga sajátos rítusával, szeánszain sokkal inkább lehetőséget ad egyfajta pszichikai maszturbációra.

Másrészt a keresztény egyházak ma nem tudnak felmutatni olyan gondolkodót, aki meghatározhatná ezen egyházak arculatát. Vannak kiválóan felkészült, tudós

egyéniség sajnos nincs. Ehhez a kérdéshöz még hozzátartozik az is, hogy a fiatalok nem szívesen vállalják azokat a kötelezettségeket, melyeket az egyház megkíván. Régen az egyház szabályozta az emberek életét. Azzal, hogy megszabta, mikor mit ehetnek, mikor és hogyan öltözködjének, és mindezt az egyházi ünnepekhez kapcsolódó rituálékban, vagy például megszabta és megszabja ma is, hogy a misén, istentiszteleten mikor kell felállni, leülni, letérdelni, énekelni. Vagyis keretet adott az emberek életének. Ezek a keretek azonban szétfűszáradtak, megváltozott az élet, és az új tartalmakhoz megfelelő formákat még nem sikerült kialakítani.

A történelmi egyházak egyelőre ragaszkodnak a merev szertartásrendhez, ami kevésbé tud bensőséges lenni, mint a vallási kisközösségek, még ha megalapozottabb teológiai háttérrel bírnak is.

Sajnos, ezek az egyházon kívüli fiatalok csak türelmetlenséggel találkoznak az egyházzal és a szekularizált világgal részéről. Természetesen ennek összes okait nem látom át, csak néhányat.

Az első: az elterjedt és elterjesztett racionalizmus, amelynek világképe kicsit fantáziátlan, unalmas, lapos. A maga korában, a felvilágosodás idején érdekes, lelkisítő volt. Aztán — semmiképpen sem kívánok valakit is megbántani — a materializmussal kapcsolatosan is tennék egy megjegyzést: amikor anyagra redukálja a világot, a létet, akkor az embert is redukálja, anyaghamazzá degradálja, pedig az ember olyan lény, aki érzi, hogy több, mint anyaghammaz. Nemcsak azért több, mert társadalmi lény, hanem, mert érzi a maga spirituális többletét, amit sem szomatikus, sem pszichikus eszközökkel nem lehet kielégíteni; nevezném pneumatikus igénynek. Harmadszor megemlíteném, hogy mindenki szeretne egy hiteles

Előző, április 8-i lapszámunkban a fenti címmel közöltünk beszélgetéseket hallgatókkal, akik köztünk élnek, dolgoznak, ugyanúgy mint a hallgatók többsége. Egy valamiben azonban különböznek az átlagtól: a világról határozott véleményük van, s ez a véle-

szellemi koordináta-rendszer, amiben tud valamit kezdeni a halállal. Aki nem tud felszabadító választ adni a halállal kapcsolatban, az csak ideig-óráig tudja a többiek figyelmét lekötöni. Negyediként: az etikai kérdések rendkívüli módon középpontba kerültek. Ki ad olyan etikát, ami igazán életszerű és népszerű. Ezt a két szót nagyon fontosnak tartom: életszerű és népszerű. A Biblia nagy előnye, hogy tele van életszerű és népszerű etikai útmutatókkal. S az egyházak abban a helyzetben voltak, vannak, hogy ezeket az életszerű bibliai útmutatásokat életszerűen és népszerűen tudják közvetíteni.

Még egy okot említenék: a vallás korábbi elfojtását. 20–30 évvel ezelőtt nemcsak nem illett a vallásosságról beszélni, de elhangzott: ostoba, műveletlen, tudománytalan az, aki vallásosnak tartja magát. A legtöbben aztán elfojtották a vallással kapcsolatos gondolataikat, érzéseiket, esetleges vágyaikat. Ma szülőként azt közvetítik gyermekeik felé, így nem tekinthető meglepőnek a gyerekek válasza.

Természetesen, ezzel nem azt szeretném mondani, hogy minden a legnagyobb rendben, hiszen én egyrészt keresztény meggyőződésemmel, másrészt hivatásom alapján is azt szeretném, ha mind többen fogadnák el tanításainkat. De — a Bibliával szölvén — „Abban az időben ritkaság volt az Úr igéje, nem volt gyakran látomás.” Vagyis hiszünk, hiszegetünk, de a boldogsághoz szükséges hit az hiányzik, nem-

mény nem marxista szemléletű, ellenkezőleg, vallásos alapszemléletű világnézet.

Alább következő összeállításunkban a jelenség okairól kérdeztük Ribár János evangélikus lelkészt és Kissné Dr. Novák Éva adjunktust.

csak a vallásban, hanem a marxizmusban is.

*

— *Úgy tudjuk, hogy Önök tavaly készítettek egy felmérést az egyetemen tapasztalható világnézeti arculatról. E felmérés alapján mit lehet mondani? Nőtt a JATE-n a vallásos hallgatók aránya vagy sem? —* kérdésünkre Kissné Dr. Novák Éva adjunktus (Filozófia Tanszék), a JATE Marxizmus—Lévinizmus Tanszék-csoport pártalapszervezetének titkára válaszolt.

— A korábbi helyzetet nem ismerem annyira, hogy arra a kérdésre, nőtt-e a vallásos hallgatók száma, pontos választ adhassak. Nőtt, de ez még nem aggasztó. A vizsgálat a jelenlegi helyzetet regisztrálja. 312 hallgató megkérdezésével reprezentatív felmérést végeztünk. Közülük 22, azaz 7,5% gyakorló vallásos, 17 (5,7%) vallásos, de nem gyakorló. Ingadozó, de a valláshoz áll közelebb 24 (7,9%), nem istenhívő, de hisz egy felsőbb lényben 36 (11,8%), ingadozó, az ateizmushoz áll közelebb 55 (18,1%). Tudatosan ateista 128 hallgató, (42,4%). Közömbös 21 fő (6,9%). A többiek értelmezhetetlen választ adtak.

Ha megnézzük az évfolyamok szerinti lebontást, akkor azt látjuk, hogy a II. évfolyam specifikus. Itt magasabb a gyakorló vallásosok aránya, (13,2%), és egyik legkisebb a tudatosan ateistáké. Ez annak tudható be, hogy a középiskolából hozott ideológiai bizonytalanság az I. év folyamán erősödik és az egyetem által

nyújtott nagyobb elméleti szabadság a hivatalos ideológiával való szembefordulást erősíti. III. évtől nő a tudatos ateisták száma, ez egyértelműen a szakma, a szakmai munkában való elmélyülés javára írható, ebbe beleértve a marxista tárgyakban való elmélyülést is. Ezzel párhuzamosan csökken a vallásosok, az ingadozók és a közömbösök aránya.

Ha a karok szerinti lebontást vizsgáljuk, akkor azt látjuk, hogy a TTK-n a legnagyobb a tudatos ateisták és a gyakorló vallásosok aránya. Mondhatnám azt, hogy a TTK-sok egyértelműen eldöntik, hogy ezt vagy azt választják. A BTK-n ugyanezen kategóriákban a legkisebb az arány. Ugyanakkor a JTK-n a legnagyobb az ingadozók aránya.

— *Bár mint Ön említette, ezek az arányok nem aggasztóak, ám szerintem mindenképpen meglepőek. Mi lehet az oka, hogy a felmérésben szereplők több mint egy tizede vallotta magát tudatosan vallásosnak?*

— A materializmus mint ideológia és intézményei nem kötik a fiatalokat érzelmiileg. Ugyanakkor az egyháznak tradicionális alapfunkciója, hogy a hívek mindenmájával foglalkozzon. Magyarországon nincsenek olyan szervezetek, amelyek konkurrálhatnának velük. Ezen a területen a pedagógusok tehetnek sokat, de már így is nagy a rájuk nehezedő nyomás, örülnek, ha a tantervnek eleget tudnak tenni.

Az érzelmi karbantartás leghivatottabb elvégzői a családok. Azt kellene elősegíteni, hogy a családok alkalmassá váljanak erre a feladatra, hogy ne kelljen ezt átruházniuk másra. Az USA-val ellentétben itthon ma nincs elég pszichológus, pszichiáter, az átlagembernek elég pénze sincs az ilyen fajta lelki karbantartáshoz. Egy párttitkárhoz pedig sen-

ki nem megy lelki bajaival. Ha mégis, akkor nem azért, mert párttitkár, hanem mert Ember.

Az ötvenes években hitték azt, hogy a közösségek szinte teljesen integrálhatják az egyént, hogy a közösségnek, illetve vezetőjének kellene egyfajta missziót felvállalnia, de sem felkészültségük, sem elhivatottságuk nincs, és nem is volt a lelki gondozásra.

Ugyanakkor a vallásosság a hallgatók többségénél csatládai indíttatású. Ez bensőségeséget ad a vallásosságnak. Ezzel is magyarázható, hogy ezek a hallgatók ritkán vallanak színt, él bennük a reflex, hogy nem érdem az egyetemen a vallásosság.

De azt is el kell mondanom, hogy nagyon kevés az elméletileg komolyan megalapozott vallásos hallgató. Sokan közülük nem ismerik a Bibliát, az újabb katolikus nézeteket, filozófiát. Inkább érzelmi, akarati, mint tudatos választás az ő vallásosságuk. És materialistának lenni nehezebb, mint vallásosnak. Például egy személyes tragédiát feldolgozni, ésszel elfogadni sokkal nehezebb, mint Isten kiszámíthatatlan akarataként tudomásul venni. A hívő ember álláspontja a problémák kezelésének könnyebb módját jelenti. Az ateista ember belső tartása az emberekbe, önmagába vetett hitből táplálkozik, és ezt mai változó világunkban nehezebb életben tartani, mint a változatlan és tökéletes istenbe vetett hitet.

Ma, amikor a fiatalok esélyei beszűkültek, az életstratégiák megvalósítása korlátozott, sajnos irracionális pályákon is próbálnak mozogni, és ennek egyik megnyilvánulása a vallásosság. De ugyanakkor ma is vannak szép számmal olyan fiatalok, akik az önmegvalósításnak emberibb és racionálisabb útjait keresik minden nehézség ellenére.

MATUZ NORBERT

VILÁGNÉZETI ARCULAT A TELJES MINTÁBAN, LÉTSZÁM- ÉS SZÁZALÉKOS MEGOSZLÁSBAN

Megnevezés	1. Vallásos, gyakorló		2. Vallásos, de nem gyakorló		3. Ingadozó a valláshoz áll közelebb		4. Nem istenhívő, de hisz egy felsőbb lényben		5. Ingadozó, az ateizmushoz áll közelebb		6. Tudatosan ateista		7. Közömbös		8. Értelmezhetetlen		Összesen	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Egyetemi átlag	22	7,5	17	5,6	24	7,9	36	11,8	55	18,1	128	42,2	21	6,9	9	0,0	312	100,0

VILÁGNÉZETI ARCULAT A KAROK SZERINT, LÉTSZÁM- ÉS SZÁZALÉKOS MEGOSZLÁSBAN

Megnevezés	1. Vallásos, gyakorló		2. Vallásos, de nem gyakorló		3. Ingadozó, a valláshoz áll közelebb		4. Nem istenhívő, de hisz egy felsőbb lényben		5. Ingadozó, az ateizmushoz áll közelebb		6. Tudatosan ateista		7. Közömbös		8. Értelmezhetetlen		Összesen	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
BTK	4	5,3	4	5,3	7	9,3	12	16,0	17	22,7	24	32,0	7	9,4	1	0,0	76	100,0
JTK	5	6,3	3	3,8	7	8,8	17	21,3	15	18,8	29	37,2	3	3,8	2	0,0	81	100,0
TTK	13	9,0	6	4,1	10	6,9	7	4,8	23	15,9	75	51,7	11	7,6	6	0,0	151	100,0
Értelmezhetetlen	—	—	4	0,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	0,0
Összesen	22	—	17	—	24	—	36	—	55	—	128	—	21	—	9	0,0	312	—